

THÁCH THỨC VÀ NHỮNG GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN MÔ HÌNH KINH TẾ MỚI

● PHÙNG THỊ HIỀN

Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật công nghiệp

TÓM TẮT:

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và những thách thức ngày càng gia tăng về môi trường, xã hội và kinh tế, Việt Nam đang đứng trước yêu cầu cấp thiết phải chuyển đổi sang các mô hình kinh tế mới nhằm hướng đến phát triển bền vững. Bài báo tập trung phân tích thách thức trong việc phát triển mô hình kinh tế mới, từ đó hàm ý đánh giá mức độ thích ứng và khả năng triển khai tại Việt Nam. Trên cơ sở đó, tác giả đề xuất một số giải pháp then chốt nhằm thúc đẩy quá trình chuyển đổi, bao gồm: hoàn thiện thể chế và chính sách pháp luật, tăng cường đầu tư cho khoa học - công nghệ, nâng cao nhận thức cộng đồng và năng lực của doanh nghiệp, cùng với việc đẩy mạnh hợp tác quốc tế. Việc triển khai đồng bộ các giải pháp này không chỉ giúp Việt Nam cải thiện hiệu quả kinh tế mà còn đảm bảo cân bằng giữa tăng trưởng và bảo vệ môi trường, góp phần thực hiện các mục tiêu phát triển bền vững đến năm 2030.

Từ khóa: mô hình kinh tế mới, kinh tế số, kinh tế xanh, kinh tế chia sẻ, tăng trưởng bền vững, chuyển đổi mô hình.

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và những biến đổi không ngừng của nền kinh tế thế giới, việc phát triển các mô hình kinh tế mới trở nên cực kỳ quan trọng. Truyền thống kinh tế nặng về sản xuất công nghiệp và khai thác tài nguyên dường như không còn đáp ứng được nhu cầu của một xã hội phát triển bền vững và hiện đại. Những vấn đề như ô nhiễm môi trường, khan hiếm tài nguyên, và sự bất bình đẳng trong phân phối thu nhập đang thúc đẩy sự cần thiết phải tìm kiếm một mô hình kinh tế thay thế. Mô hình kinh tế mới, với những đặc trưng như việc sử dụng công nghệ thông tin, phát triển kinh tế xanh và khai thác tối ưu các nguồn lực chia sẻ, đã trở thành một xu hướng tất yếu. Điều này không chỉ giúp giảm thiểu tác động xấu tới môi trường mà còn

tạo ra cơ hội cho các doanh nghiệp nhỏ và vừa, cũng như cải thiện chất lượng cuộc sống cho người dân. Việc phát triển và triển khai các mô hình này đòi hỏi sự thay đổi trong tư duy và cách tiếp cận, đẩy mạnh sự hợp tác giữa các quốc gia, doanh nghiệp và cộng đồng.

2. Thách thức trong việc phát triển mô hình kinh tế mới

Mặc dù mô hình kinh tế mới đem lại nhiều cơ hội, nhưng việc phát triển và triển khai nó cũng gặp phải không ít thách thức. Các thách thức này đến từ nhiều yếu tố khác nhau, từ sự thay đổi tư duy đến những khó khăn về tài chính, cơ sở hạ tầng và chính sách pháp lý. Trong phần này, bài viết sẽ phân tích chi tiết các thách thức và dẫn chứng cụ thể để thấy rõ hơn sự phức tạp của việc phát triển mô hình kinh tế mới.

Một trong những thách thức lớn nhất trong việc phát triển mô hình kinh tế mới là sự thay đổi trong tư duy và thói quen truyền thống của các doanh nghiệp và người dân. Nền kinh tế truyền thống, dựa vào sản xuất công nghiệp và khai thác tài nguyên, đã tồn tại hàng thế kỷ và là nền tảng của nhiều quốc gia. Do đó, việc chuyển sang mô hình kinh tế mới đòi hỏi phải thay đổi mạnh mẽ cách thức hoạt động của các doanh nghiệp và người tiêu dùng. Theo một nghiên cứu của Deloitte, "Global Human Capital Trends 2018", khoảng 60% các doanh nghiệp trong các nền kinh tế phát triển vẫn chưa sẵn sàng cho cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 và chỉ 12% trong số đó có chiến lược chuyển đổi số rõ ràng. Điều này cho thấy một thực tế các doanh nghiệp, đặc biệt là những doanh nghiệp nhỏ và vừa, còn thiếu sự hiểu biết về tầm quan trọng của công nghệ mới và việc áp dụng chúng vào hoạt động sản xuất kinh doanh.

Khó khăn trong việc triển khai công nghệ cũng là một thách thức lớn. Mặc dù công nghệ có thể mang lại nhiều lợi ích, nhưng việc triển khai công nghệ đòi hỏi một khoản đầu tư lớn về tài chính và nguồn nhân lực. Không phải doanh nghiệp nào cũng có đủ khả năng để đầu tư vào các công nghệ tiên tiến như AI, Big Data hay IoT, đặc biệt là các doanh nghiệp nhỏ và vừa. Một nghiên cứu của McKinsey & Company trong báo cáo "The Future of Work: Reskilling and Remote Work" chỉ ra khoảng 60% các doanh nghiệp nhỏ trên toàn cầu không có đủ ngân sách để triển khai các giải pháp công nghệ tiên tiến. Hơn nữa, việc áp dụng công nghệ cũng đặt ra vấn đề về bảo mật và quyền riêng tư, đặc biệt khi dữ liệu lớn được thu thập và sử dụng rộng rãi. Các vụ tấn công mạng và rò rỉ thông tin là những mối đe dọa nghiêm trọng đối với các doanh nghiệp và người tiêu dùng, khiến nhiều người e ngại khi tham gia vào nền kinh tế số.

Một vấn đề nữa cần phải đối mặt là sự thiếu hụt về cơ sở hạ tầng, đặc biệt là cơ sở hạ tầng số và môi trường pháp lý. Ở nhiều quốc gia đang phát triển, cơ sở hạ tầng internet và công nghệ thông tin còn hạn chế, khiến cho việc phát triển các mô hình kinh

tế mới trở nên khó khăn. Theo báo cáo của Ngân hàng Thế giới, "World Development Report 2020: Digital Dividends", chỉ khoảng 40% dân số các quốc gia nghèo có thể truy cập vào internet tốc độ cao. Điều này tạo ra một sự phân hóa lớn giữa các khu vực, khiến cho nhiều doanh nghiệp và cá nhân không thể tiếp cận các cơ hội trong nền kinh tế số.

Bên cạnh đó, vấn đề về tài chính cũng là một thách thức không nhỏ. Việc đầu tư vào nghiên cứu và phát triển (R&D) hay các dự án đổi mới sáng tạo đòi hỏi nguồn vốn lớn, mà nhiều doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp vừa và nhỏ, không thể đáp ứng được. Theo báo cáo của OECD, "Research and Development Statistics", các quốc gia phát triển chi tiêu cho R&D chiếm khoảng 2-3% GDP hàng năm, trong khi các quốc gia đang phát triển chỉ chi khoảng 0.5% GDP cho hoạt động này. Điều này khiến cho các quốc gia nghèo và các doanh nghiệp nhỏ khó có thể cạnh tranh với các quốc gia và doanh nghiệp lớn trong việc áp dụng các công nghệ mới.

Ngoài ra, môi trường pháp lý chưa hoàn thiện cũng là một yếu tố cản trở việc phát triển mô hình kinh tế mới. Các quy định về bảo vệ dữ liệu cá nhân, bảo vệ môi trường và sử dụng tài nguyên bền vững vẫn còn thiếu sót ở nhiều quốc gia. Một nghiên cứu của Tổ chức Kinh tế Hợp tác và Phát triển (OECD) trong báo cáo "Privacy and Data Protection: A Global Review" chỉ ra có khoảng 40% các quốc gia có các quy định rõ ràng về bảo mật dữ liệu, trong khi hầu hết các quốc gia đang phát triển vẫn chưa có hệ thống luật pháp đầy đủ để bảo vệ người tiêu dùng trong môi trường số.

Tóm lại, việc phát triển mô hình kinh tế mới đối mặt với rất nhiều thách thức, từ sự thay đổi tư duy, triển khai công nghệ, thiếu hụt cơ sở hạ tầng và tài chính, đến môi trường pháp lý chưa hoàn thiện. Những thách thức này cần được giải quyết một cách đồng bộ và kịp thời nếu chúng ta muốn tận dụng tối đa tiềm năng của mô hình kinh tế mới và đạt được sự phát triển bền vững.

3. Giải pháp phát triển mô hình kinh tế mới

Để vượt qua các thách thức trong phát triển mô hình kinh tế mới, các quốc gia và doanh nghiệp cần

áp dụng một loạt giải pháp đồng bộ và hiệu quả. Các giải pháp này không chỉ giúp tận dụng tối đa tiềm năng của công nghệ và sáng tạo mà còn giải quyết được các vấn đề về cơ sở hạ tầng, chính sách và tài chính. Dưới đây là một số giải pháp quan trọng để phát triển mô hình kinh tế mới.

Một trong những giải pháp quan trọng nhất để phát triển mô hình kinh tế mới là tăng cường đầu tư vào nghiên cứu và phát triển (R&D). Các quốc gia và doanh nghiệp cần xây dựng các chiến lược dài hạn để đầu tư vào công nghệ tiên tiến như trí tuệ nhân tạo (AI), dữ liệu lớn (Big Data), và Internet of Things (IoT). Chính phủ nên tạo ra các chính sách ưu đãi thuế và hỗ trợ tài chính để khuyến khích các doanh nghiệp đầu tư vào các lĩnh vực này. Cùng với đó, các doanh nghiệp cần đẩy mạnh hợp tác với các trường đại học và viện nghiên cứu để phát triển các sản phẩm và dịch vụ sáng tạo, từ đó thúc đẩy sự đổi mới và phát triển bền vững.

Một yếu tố then chốt để phát triển mô hình kinh tế mới là việc xây dựng và cải thiện cơ sở hạ tầng số. Điều này bao gồm việc nâng cấp mạng internet tốc độ cao, phát triển các dịch vụ điện toán đám mây và các hệ thống bảo mật mạnh mẽ. Các quốc gia, đặc biệt là các quốc gia đang phát triển, cần đầu tư mạnh mẽ vào cơ sở hạ tầng công nghệ để đảm bảo các doanh nghiệp và người dân có thể tiếp cận các công nghệ tiên tiến và tham gia vào nền kinh tế số. Để giải quyết vấn đề này, các chính phủ cần triển khai các chương trình kết nối internet ở các khu vực nông thôn và vùng sâu, vùng xa, đồng thời khuyến khích sự tham gia của khu vực tư nhân trong việc phát triển cơ sở hạ tầng số.

Một trong những thách thức lớn đối với việc triển khai mô hình kinh tế mới là sự thiếu hụt kỹ năng số trong lực lượng lao động. Việc chuyển đổi sang nền kinh tế số đòi hỏi người lao động phải có kỹ năng công nghệ cao, từ việc sử dụng các công cụ phần mềm cho đến hiểu biết về dữ liệu và bảo mật thông tin. Chính phủ và các doanh nghiệp cần hợp tác để triển khai các chương trình đào tạo kỹ năng số cho người lao động, đặc biệt là trong các lĩnh vực công nghệ mới như AI, blockchain và dữ liệu lớn. Việc đào tạo kỹ năng số không chỉ giúp tăng cường

năng lực của lực lượng lao động mà còn góp phần giảm tỷ lệ thất nghiệp và thúc đẩy tăng trưởng kinh tế bền vững.

Để phát triển mô hình kinh tế mới, các quốc gia cần thúc đẩy sự hợp tác giữa khu vực công và khu vực tư nhân. Chính phủ cần tạo ra môi trường pháp lý thuận lợi, khuyến khích sự đổi mới và sáng tạo, đồng thời bảo vệ quyền lợi của các doanh nghiệp và người tiêu dùng. Việc xây dựng một hệ thống pháp lý rõ ràng và minh bạch sẽ tạo ra niềm tin cho các doanh nghiệp khi đầu tư vào các lĩnh vực công nghệ mới. Bên cạnh đó, các chính phủ cũng cần xây dựng các chính sách bảo vệ dữ liệu và quyền riêng tư, bảo vệ người tiêu dùng trong môi trường số bằng các đạo luật bảo vệ dữ liệu cá nhân và các quy định về bảo mật mạng để tạo ra một môi trường kinh doanh an toàn và minh bạch.

Một giải pháp quan trọng để phát triển mô hình kinh tế mới là thúc đẩy sự đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp. Các quốc gia cần tạo ra các hệ sinh thái khởi nghiệp thuận lợi, cung cấp các hỗ trợ tài chính, cơ sở hạ tầng và mạng lưới kết nối để các doanh nghiệp mới có thể phát triển. Chính phủ có thể tạo ra các quỹ đầu tư mạo hiểm, cung cấp các khoản vay lãi suất thấp cho các doanh nghiệp khởi nghiệp, hoặc cung cấp các ưu đãi thuế để khuyến khích sự sáng tạo. Một số quốc gia như Israel và Singapore đã thành công trong việc xây dựng hệ sinh thái khởi nghiệp mạnh mẽ, trở thành các trung tâm đổi mới sáng tạo hàng đầu thế giới. Việc khuyến khích khởi nghiệp sẽ giúp tạo ra nhiều cơ hội việc làm mới, đồng thời thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế sáng tạo.

Cuối cùng, để phát triển mô hình kinh tế mới một cách bền vững, các quốc gia cần tăng cường hợp tác quốc tế trong các lĩnh vực công nghệ, thương mại và phát triển bền vững. Các quốc gia cần hợp tác với nhau để chia sẻ kiến thức, kinh nghiệm và công nghệ, đồng thời giải quyết các vấn đề toàn cầu như biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường và bất bình đẳng kinh tế. Các tổ chức quốc tế như Liên Hợp Quốc, Ngân hàng Thế giới và OECD có thể đóng vai trò quan trọng trong việc tạo ra các chính sách hợp tác toàn cầu, giúp thúc

đẩy sự phát triển của các nền kinh tế mới, đồng thời đảm bảo sự công bằng và bền vững cho tất cả các quốc gia.

4. Kết luận

Việc phát triển mô hình kinh tế mới đòi hỏi các quốc gia và doanh nghiệp phải triển khai một loạt các giải pháp tổng thể, từ việc đầu tư vào công

nghệ và nghiên cứu phát triển, xây dựng cơ sở hạ tầng số, đào tạo lực lượng lao động, đến việc tạo ra môi trường pháp lý và khuyến khích sự sáng tạo. Chỉ khi các giải pháp này được triển khai đồng bộ và hiệu quả, mới có thể tận dụng tối đa tiềm năng của nền kinh tế số và đạt được sự phát triển bền vững trong tương lai ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Deloitte (2018). Global Human Capital Trends 2018.
McKinsey & Company (2020). Báo cáo "The Future of Work: Reskilling and Remote Work".
Ngân hàng Thế giới (2020). World Development Report 2020: Digital Dividends.
OECD (2021). Báo cáo "Research and Development Statistics".
OECD (2021). Báo cáo "Privacy and Data Protection: A Global Review".

Ngày nhận bài: 16/1/2025
Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 31/1/2025
Ngày chấp nhận đăng bài: 18/2/2025

CHALLENGES AND SOLUTIONS
FOR DEVELOPING NEW ECONOMIC MODELS

● PHUNG THI HIEN

University of Economics - Technology for Industries

ABSTRACT:

In the context of globalization and mounting environmental, social, and economic challenges, Vietnam faces an urgent need to transition to new economic models aimed at sustainable development. This article analyzes the key challenges in developing these models, assesses Vietnam’s current capacity for adaptation and implementation, and identifies critical gaps. Based on this analysis, the study proposes a series of solutions to accelerate the transformation process, including: improving institutional and legal frameworks, increasing investment in science and technology, enhancing public awareness and business capabilities, and strengthening international cooperation. A synchronized and comprehensive implementation of these measures is essential not only to improve economic efficiency but also to achieve a balance between economic growth and environmental protection, thereby contributing to Vietnam’s fulfillment of the Sustainable Development Goals (SDGs) by 2030.

Keywords: new economic model, digital economy, green economy, sharing economy, sustainable growth, model transformation.